

SVĖDASŲ VARPAS

2020 m. gegužės mėn.

Nr. 5 (47)

Leidžiamas nuo 2016 m. liepos 1 d.

Motinos diena – gražiausia pavasario šventė

Motinos diena yra tarptautinė šventė, švenčiama ne vienoje pasaulio šalyje, o Lietuvoje ji švenčiama pirmąjį gegužės mėnesio sekmadienį. Tai šventė, kurioje pagerbiamos motinos, atnešančios gyvybę, šilumą, šviesą, viltį ir dvasinę ramybę. Šiais metais, nors daugumai neteks pabūti artimoje aplinkoje, dovanokime motinoms savo meilę, gerumą, dalinkimės tikėjimu, jog šviesa visada nugali tamsą!

„Svėdasų varpo“ redakcija

Petras Kondratas – pirmas Svėdasų progimnazijos direktorius

Pabaiga.

Pradžia „Svėdasų varpo“ Nr. 4 (46)

4-os laidos abiturientė Milda Gudonytė-Čepienė atsiminimuose rašė:

„Ypač prisiminė pirmasis pokario progimnazijos direktorius Petras Kondratas. Ypatingas buvo jo akinių blizgesys, kaip nusčiuodavo šurmuly, kai jis pravedavo duris. Tada jam buvo trisdešimt su trupučiu, o mums atrodė labai suaugęs žmogus. Direktoriaus areštas 1948 m. kovo 21d. buvo smūgis visai mokyklai, jau nekalbant apie žmoną Marytę. Nors suėmimai ir trėmimai jau nebebuvo staigmena, bet direktoriaus suėmimas pribloškė...“

Petro Kondrato svainis Bronius Karklelis savo knygelėje „Vaiškūnai“ rašo, kad „Kondratas buvo jų šeimos priedėliai ir geradariai. Kol jie buvo ištremti Sibire, globojo jų aštuonmetę Laimutę, leido į mokyklą, diegė lietuvišką dvasią“. Globojo ir Perto giminaitę, taip pat Laimutę.

Pas Kondratas buvo priglautas ir sūnus Jonukas. Karklelis džiugiai primena Kondratų žmogiškąsias savybes ir jas apibendrina, kad Svėdasų gimnazistai ant Petro kapo pastatė antkapį savo direktoriui.

Svėdasų gimnazijos 4-os laidos abiturientai Bronius Kurkulis savo atsiminimuose rašo, kad „teko vartyti Valskybės ypatingame archyve P. Kondrato bylą, kurioje į akis krinta per kratą

surašytas Kondratų šeimos turtas: dvi spintelės, pilkas lietpaltis, juodas demisezoninis paltukas, siuvimo mašina, kelios medžiaginės atraižos. Progimnazijos direktoriaus ir jo žmonos mokytojos turto būta labai kuklaus“. „Turtuolis“ ir „liaudies priešas“ išvežamas 25 metams į Vorkutos lagerį.

M. Kondratienė su Laimutėm

Man, taip pat 4-os laidos abiturientui, yra įstrigę P. Kondrato pasisakymai arba išraiškingas tylėjimas. Pavyzdžiui: „Mergužėle, pasiklydai tarp dviejų pušų ir grybo“, kai mokinė nesugebėdavo atlikti kokio elementaraus matematikos veiksmo. Tais laikais ir vaikai buvome ginkluoti – pasidarydavome šaudykles, veikiančiai įtemtos gumos energijos išlaisvinimo principu. Dažniausiai šoviniai būdavo žirniai. Klasėje per pertraukas būdavo du tvarkadariai, o kiti mokiniai privalėjo vaikščioti koridoriuje ar lauke. Aš su Pranu Kemundriu būdavome pora. Likę klasėje dviese su Pranu pabandėme savo taiklumą

šaudydami į popieriaus lape nupieštą taikinį. Nusibodo. Kažin kurio žvilgsnis užkliuvo už Stalino portreto, pakabinto virš lentos. Nutarėm patratinti į tą nenaudėlį. Paleidom šūvį, žirnis pokštelėjo į popierių portrete ir nukrito, lyg nepalikęs jokios žymės. Na gi tu rupūžės ir šratai neima. Ėmėme tratinti daugiau. Žirnis pokšt – pasigirsta garsas, o žymės – jokios. Pertrauka baigiasi. Atsidaro klasės durys. Iš šono ant portreto krinta šviesa. O siaube! Komjaunuolis Viktoras Zariankinas pamatė visą skylėtą Staliną... Pas direktorių. Skyles, priėję iš šono pamatėme ir mes su Pranu, įsitikinome, kad nuo žirnio smūgio kieto popieriaus gabaliukai atsilenkia atgal ir iš priekio skylės nesimato. Staiga buvome pakviesti pas direktorių. Direktorius – rašytojas Petras Kondratas – žiūri į mus ir tyli. Po kurio laiko tylos mūsų paklausė, ar mes suprantam, ką padarėm. Dabar mes tylime. Suvokiame, kad labai kvailai padarėme. Juk buvo baisūs laikai, be jokios prielaidos nušaudavo ar išveždavo į Sibirą. Direktorius liepė pasakyti, kad pas jį ateitų. Mama buvo nuėjusi, bet grįžusi manęs labai nebarė: juk nieko nesumušė, langų neišdaužė, neapsivogė ir šeimai didelės gėdos nepadarė. Direktoriaus tylėjimas paveikė daugiau negu būtų baręs. Ką jam reikėjo daryti su tokiais vaikais ir taip pavojingai, kvailai nusižengusiais?

Gvidas Kazlauskas

Svėdasų gimnazistai karantino metu mokomi nuotoliniu būdu

2020 m. kovo 16 d. Lietuvoje įvedus karantiną ir paskelbus mokinių pavasario atostogas gimnazijos mokytojai ir administracija turėjo nemažą iššūkį pasirengti nuotoliniam mokymui. Mokytojai labai daug ir intensyviai dirbo: dalyvavo nuotoliniuose mokymuose, kuriuose mokėsi, kaip efektyviai pasirengti nuotoliniam mokymui, konsultavosi su kolegomis, gilinosi, kokios mokymo platformos bus efektyviausios nuotoliniam mokymui. Švietimo pagalbos specialistai suplanavo savo veiklas taip, kad jų teikiama pagalba būtų priei-

nama tiek mokiniams, tiek tėvams, tiek mokytojams.

Besiruošiant nuotoliniam mokymui, išryškėjo, jog kai kurie mūsų gimnazijos mokiniai neturi nuotoliniam mokymui reikalingos įrangos: kompiuterių, planšečių. Gimnazija tokius mokinius aprūpino būtina įranga, kai kuriems mokiniams nupirko korteles su neribotu internetu. Taip pat iš Švietimo mokslo ir sporto ministerijos gavome 10 visai naujų planšečių su interneto prieiga, kurias taip pat išdaliname mokiniams.

Nuotoliniam mokymui mokytojai naudoja platformas, kurias puikiai pažįsta ir mokiniai, mokytojai bei tėvai. Mokytojai dirba, pasitelkdami TAMO, socialinius tinklus, EMA, EDUKA, MOODLE, elektroninį paštą ir kt.

Noriu padėkoti visiems mokytojams ir tėveliams, kurių dėka vyksta ne-nutrūkstamas formalus ir neformalus

mokymosi procesas. Noriu pasidžiaugti ikimokyklinio, priešmokyklinio bei pradinio ugdymo veiklomis. Jų veiklos vyksta labai sklandžiai ir aktyviai, vaikai atlieka jiems nurodytas užduotis, atsiunčia mokytojams nuotraukas, vaizdo įrašus. Taip pat stebime, jog mokiniai rimtai dirba, atsipalaidavimo kol kas nesimato.

Prasidėjus nuotoliniam mokymui spręsti iškilusias problemas kol kas sekasi sklandžiai. Šiai dienai visi mokiniai yra aktyvūs, tėveliai daug prisideda užtikrinant savo vaikų mokymąsi.

Noriu padėkoti visiems už susitelkimą ir nuoširdų darbą šiuo ir taip nelengvu mums visiems laikotarpiu. Būkime sveiki ir saugokime vieni kitus.

*Svėdasų J. Tumo-Vaižganto
gimnazijos direktorė
Kristina Dilienė*

Gyvenimas eina ir sudėtingomis sąlygomis

Gyvenu tikinčioje šeimoje. Didelis iššūkis buvo melstis, žiūrint į ekraną. Žiūri ir galvoji, ar atsistoti, ar atsiklaupiti. Keistai skamba, suprantu, bet taip buvo. Ir štai vienas sėkmadienis, kitas sėkmadienis. Ir jau moki, ir jau nebekeista. Tai tarsi nauja patirtis.

Napoleonas. Šiuo metu atradau save virtuvėje. Pirmą kartą gyvenime

iškepiu tortą. Štai, dar viena patirtis, kuri keliauja į mano patirčių krautę. Manau, kiekvienas turėtume „iškepti savo svajonių tortą“, žinoma, toki, kuriam užteks namų sienų.

Šiomis savaitėmis gyvenimas sklidinamas negatyvo. O kur pozityvas? Daugelis nusiėmėme kaukes ir užsidėjome apsaugines. Nėra juk taip blogai. Esame sveiki, kas ir yra svarbiausia.

Šv. Velykų rytą, eidama su tėčiu į Svėdasų bažnyčios varpinę skambinti trimis varpais, jaučiausi gana keistai. Pavasaris. Pati didžiausia pavasario šventė, Šv. Velykos, o Svėdasų bažnyčios šventorius tuščias! Bet jaučiau, kaip širdis dainuoja. Keista, tiesa? Jaučiausi tokia saugi ir laiminga gyvendama savo gimtajame Svėdasų miestelyje ir apsupta tokių supratingų žmonių.

Negalime susitikti, tačiau tikiu, kad liko visai nedaug. Jau netrukus galėsime apkabinti savo mylimus žmones, dalyvauti repetacijose ir renginiuose.

Jaukiai atšventėme Šv. Velykas, o dabar linkiu visiems šiltai sutikti tarptautinę Motinos dieną. Saugokite save ir šalia esančius, gyvenimas vienintelis ir nepakartojamas.

Ramunė Lapienytė

Pasaulyje – 7,75 mlrd. gyventojų

Naujųjų metų išvakarėse Žemėje gyveno apie 7,75 mlrd. žmonių. Vokietijos pasaulio populiacijos fondas (DSW) teigia, kad per metus žmonių populiacija paaugo 83 mln. – beveik tiek pat, kiek gyventojų yra Vokietijoje.

DSW duomenimis, kiekvieną sekundę pasaulio gyventojų skaičius auga vidutiniškai 2,6 žmonių. Šis skaičius rodo gimusių ir mirusių žmonių skirtumą. Mokslininkai prognozuoja, kad žmonių populiacija 8 mlrd. pasieks 2023 m. Fondas taip pat iškelė tikslą prisidėti prie tvaraus pasaulio populiacijos augimo, fondas remia jaunus žmones Rytų Afrikoje ir konsultuoja juos lytiškumo bei kontracepcijos temomis.

Pasak DSW, vidutiniškai pasaulyje kiekviena moteris susilaukia 2,4 vaiko, o Afrikoje moterys susilaukia net po 4,4 vaiko. Jungtinių Tautų skaičiavimais, iki 2050 m. Afrikos populiacija nuo dabartinių 1,3 mlrd. išaugs iki 2,5 mlrd.

Populiacijos augimą realiu laiku gali stebėti kiekvienas, mokantis naudotis kompiuteriu, prisijungęs prie svetainės <https://www.worldometers.info/world-population/>

ELTA inf.

Dvasios švytėjimas nuo vaikystės iki amžinybės

(Saulutės Genovaitės Markauskaitės kūrybos apžvalga)

Poetės, rašytojos Saulutės Genovaitės Markauskaitės dvidešimties metų kūryba buvo apžvelgta Maironio lietuvių literatūros muziejuje Kaune surengtoje popietėje.

Renginio pradžioje Saulutė Genovaitė Markauskaitė kalbėjo:

„Svėdasų kraštas man nėra svetimas. Anot etnologės prof. Gražinos Kadžytės esu pavadinta Svėdasų marti. Į garsių Gudonių šeimą Svėdasų krašte patekau ištekėjusi už Gedimino Gudonio. Jų šeimai artimi giminės buvo Marija ir Jurgis Šlapeliai. Nepriklausomybės laikais jie Vilniuje įkūrė „Marijos ir Jurgio Šlapelių knygyną“. Po atkurtos Lietuvos Nepriklausomybės jų dukros Gražutės Šlapelytės-Sirutienės, gyvenančios Kalifornijoje, rūpesčiu įkurtas M. ir J. Šlapelių muziejus ir jis padovanotas Vilniaus miestui, esantis Pilies g. 40. Muziejuje dirbo ir vadovavo mano vyro Gedimino sesuo dr. Alma Gudonytė iki pat savo mirties 2010 m.

Mirus mano vyrui Gediminui, po penkerių metų ištekėjau už kraštiečio, kurio tėvų sodyba buvo penkių kilometrų atstumu nuo Gudonių sodybos Narbučių kaime, ant ežero kranto. Sutapimas, nors visą laiką gyvenau Kaune. Todėl galiu pasidžiaugti esanti Svėdasų marti.

Štai meilės lyrikos eilėraščių rinktinė „Ilgesio paukščiai“. „Kaip paukščiai pavasari, nebodami pavojų ir

varginančių kelionių, sugrįžta į savo tėviškę, taip ir mes, eidami per gyvenimą, sutinkame įvairiausių žmonių, kurie širdyje pasilieka visam gyvenimui. Jie traukia lyg „gyvi deimantukai“, šviečia ir šildo tamsoje, jų spinduliai pasilieka net ir tada, kai jie iškeliauja į Amžinuosius namus...“

Poetė paminėjo jos širdžiai brangius „deimantukus“: pirmoji mokytoja rašytoja Bronislava Varkulevičienė, lietuvių literatūros mokytojas, poetas Vincas Steponavičius, istorikas dr. Kazys Račkauskas, prof. Ona Voverienė, techninė redaktorė Kamila Morozienė, Pasaulio lietuvių centro leidyklos direktorius Valdas Kubilius, pagrindiniai rėmėjai Viktoras Jankūnas, Ona Bučienė-Obrikat, visa eilė dailininkų, ypač pasaulinio lygio dailininkė Gražina Vitartaitė ir t. t. Ypač pasidžiaugė dvasios eruditu, poetu, jos patarėju Robertu Keturakiu, kuris visą kūrybos laikotarpį skatino kurti.

„Meilė – tai gamtos karūna. Pajusti meilę, susiliesti su ja ir išgyventi ją net

ir po netekties – nuostabiausia dovana pasaulyje, vienintelis jausmas, suteikiantis žmogui saugumo pojūtį ir galimybę kurti save.“

Ilgai buvo apsisvėta ties monografija „Krekenava laiko tėkmėje“ (750 psl.). Autorė tarsi atidavė savo duklę už savo krašto žmonių gerumą bei išmintį, nes ir pati yra išvengusi trėmimo kančių. Knygoje apžvelgta nuo Žalgirio mūšio laikų iki šių dienų, visas miestelio gyvenimas, surinkti visi žymūs žmonės (rašytojai, dailininkai, menininkai ir t. t.) Supažindinta su Krekenavoje dirbusiais kunigais ir mokytojais... Tai atliktas nepaprastai kruopštus darbas.

Knygoje „Skulptorius Bernardas Bučas“ (450 psl.) surinkta medžiaga nuo pat vaikystės – tiek Bernardo, tiek Salomėjos Nėries – iki tragiškos jų gyvenimo pabaigos. Pateiktos B. Bučo sukurtos skulptūros: „Karalius Mindaugas“, „Vytautas Didysis“, „Prezidentas Antanas Smetona“, „Petras Vileišis“, „Vladas Putvinskis“, „Juozas Tumas-Vaižgantas“, „Gabrielė Petkevičaitė-Bitė“, „Liudvika ir Stanislovas Didžiuliai“, „Salomėja Nėris“, „Karo audroje“, „Marija“ ir daugelis kitų.

„Naujausia jubiliatės knygelė „Klausyk, širdie...“ – tai mintys, kreipimasis į kiekvieno skaitančiojo širdį... Tai sukauptos gyvenimiškos išminties, tikėjimo tiesų, paprotinės kultūros išvalgos, išlaikiusios skausmo ir džiaugsmo išbandymus, – pabrėžė poetė Aldona Ruseckaitė. – Į kiekvieną išsakytą mintį reikia įsiklausyti...“ „Intuicija – angelo balsas žmoguje“. „Tur tai neveda į tikrąją laimę“. „Motinos apkabinimas ir paguoda – svarbiausias vaistas nuo vienišumo.“ „Meilė gali sužeisti, bet ji gali ir užgydyti.“ „Nes-tatykime sienų į Amžinybę.“ Ir visa virtinė nuostabiausių minčių...

Poetei kūryboje visi popietės dalyviai linkėjo dvasios švytėjimo nuo vaikystės iki amžinybės.

Stasys Gavenavičius

P. S. Jeigu norėtumėte įsigyti knygas „Ilgesio paukščiai“ ir „Klausyk, širdie...“, galite susisiekti su autore tel. 8 698 70 074.

Poetė Saulutė Genovaitė Markauskaitė su savo kūrybos gerbėjais

Puoselėkime gimtąją tarmę! Susitikimas su giltine

Buvo jau vėlus rudo, prieš ežero užšalimų. Su susiedų Janu pamislįjom, kad dabar ešeriškai gerai turėtų jimt. Taigi pojemem meškeres ir ainam meškeriat. Ainunt pro krautuvį, kad nesušoltumem, nuspirkom didelę bonką arielkos. Tadu jų vadindavo Sabaniu ar Pulmanu. E, kad nebūtų žmonių ir neraiktu kom nors impilt, sutarėm, kad aisma kitan pusen ežero, ti in Sausalaukį jau netali Indriūnų. Yra ti takia vieta žolam neužaugus.

Niekas nejemė. Timt pradėjo, Ė bonkos taigi namo nesneši. Dobaigėm. Jau viškai sutemo ainam namo. E raikia prait pro kapus. Nedrūsu ir dienų ait, ė čia jau viškai sutemo. E, kaip norokiai, ir mašinėlo nei viena nevažiuoja. Tai aš, kad nuotaikų pakelt, pasakiau senų anekdatų, kaip makytojas klausė pirmakų koke organai žmagui svarbiausi.

Marytė soko: „Širdis“. „Teisingai, labai svarbus“.

Runkų kelia Unciutė: „Jeknos“. Makytojas soko: „teisingai Onute, tik raikia sakyt ne jeknos, e kepenys“.

Kelią runkų Petriukas ir soko: „Skūra“. Makytojas soko: „Raikia sakyt ne skūra e oda. E kuo gi ji teip svarbi? Petriukas soko: „E jei nebūtų skūros tai

vyram raiktų kleckus runkoj nešiat“.

E tas bezbožnikas, nečeselis Janas nenari atsilikt tai ir onas soko: „E bobutė posakojo Petrikui kaip tie erodai Kristų prikalo prie kryžiaus, ale onas trečią denaj priskėlo. E Petriukas ir soko: „E raikėjo šriubais su materkom prisukt, nebūtų nulipys.“

Ot glušas taigi ar možna takius anekdatus ainant pro kapus posakot? Akurot. Priešais kapus kur krūmai (dabar nebėr), papotarojau, kažno kas boluoja. Janui sakau: „Žiūrėk ar ne anioliukas stavi“? Biški prienam Janas soko: „Tai, kad čia čialas oniolas“ Ir tikrai didelis, boltas, skvernai tik lapatuoja. Ale ko mum bijat. Ė ir bonka drusumo pridėjo. Pienam dar arčiau abu motom, kad ti gi viškai ne oniolas, ė giltinė su dalgiu stavi. Undarako padolkos tik plevena, tik plevena. Ir dar, vis dalgi virš galvos tai sukaliaja, tai kilaja. Išgarovo mum ir arielka ir drusumas. Ale kur detis? Vienaj pusėj ežeras, kitaj kapai. E ta padla taigi krūmos, e ne unt kelio stavi. Vis tiek ait raikia. E kita, no giltinės nepabegsi. E kelnės tai abėjų pilnos. Aš dar spėjau pamyslyt, kad ošei už Janų para nedėlių vyresnis, tai pirma mani puls. Drebėdami ainam pirmyn. Atstotėm meškeriskaip ietis. Rokuoja, nepazduosma, pasisprečysma. Ainam artyn. Tik kai viškai prėjom, patemyjom, kad ti gi maišas už krūmų užsikabinys, e virš maišo, kur mum pasmotė dalgis, krūmo šaka užlūžus.

Tai užėjom dar kamercinėn. Pojemėm po šimtų gromų. Tik teip runkos drebėjo, kad burnan nei gromo neintrapjom.

Baniakas Rimantas

Gerbiamas kunige Raimundai Simonavičiau,

Nuoširdžiai sveikiname Jus su 50-ties metų jubiliejumi. Linkime stiprios sveikatos, ilgų gyvenimo metų, su meile tarnauti Katalikų bažnyčiai ir toliau skleisti krikščionišką tikėjimą, kuris pasiektų Svėdasų ir Debeikių parapijų šeimų širdis. Tepadedu Jums Dievas.

„Svėdasų varpo“ redakcija

Lietuvos išradėjai sukūrė unikalų dezinfekavimo robotą

Kauno mieste veikianti įmonė UAB „Rubedo sistemos“ yra mobiliosios robotikos sprendimų pradininkė Lietuvoje. Jos direktorius – Dainius Karkauskas. Kai Kinijoje ir pasaulyje pradėjo plisti koronavirusas, buvo susisiekiama su dezinfekacinius įrenginius gaminančia amerikiečių įmone ir pasiūlyta bendradarbiaujant sukurti automatinį dezinfekavimo įrenginį – robotą. Amerikiečiai išreiškė didelį susidomėjimą ir iškart buvo pradėti darbai. „Rubedo sistemos“ išradėjai sukonstravo ir pagamino unikalų dezinfekuojantį robotą, kuris gali padėti kovoje su COVID-19. Pirmieji diegimai prasidėjo Azijos rinkoje, ten kur įvyko šio viruso plitimas. Jis išbandomas vienoje Hong Kongo ligoninėje.

Lietuvių sukurtas robotas turi daug pranašumų. Visų pirma, dezinfekavimas vykdomas purškiant atitinkamas sudėties bei koncentracijos garus su vandenilio peroksidu ant sienų, rankenų, stalų, kėdžių, tai pat galima naudoti purškiant ant medicininės įrangos. Garai prasiskverbia net į mažiausius patalpos ar įrangos tarpelius, kurių paprastomis priemonėmis nebūtų galima dezinfekuoti.

Dezinfekaciniai garai nekenkia jokiems paviršiams. Pats dezinfekavimo metodas išnaikina 99,999 proc. bakterijų, virusų, grybelių tame tarpe ir COVID-19. Šis dezinfekavimo metodas yra nepavojingas žmonėms. Jį galima naudoti net maisto dezinfekavimui.

„Svėdasų varpo“ inf.